

الگوی ارزیابی اولیه برای تشخیص ریسک‌ها، پایش آثار، ارزیابی نیازها برای میراث فرهنگی نامحسوس

این الگو به عنوان یک راهنما برای مردم، گروه‌های مردمی، مسئولین و سازمان‌های مردم‌نهاد که نیاز به انجام ارزیابی آثار همه‌گیری ویروس کرونا (کووید ۱۹) بر آثار میراث فرهنگی نامحسوس^۱ در نظر گرفته شده است. انجام چنین ارزیابی‌هایی ممکن است برای برنامه‌ریزی ارزیابی یا جلب حمایت از دولت، سازمان‌های مردم‌نهاد یا سازمان‌های بین‌المللی مورد نیاز قرار گیرد.

چگونه از این الگو استفاده می‌شود؟

این الگو به عنوان یک راهنما برای انجام ارزیابی سریع وضعیت تهیه شده است. توصیه می‌شود استفاده‌کنندگان این راهنما، محتوای آن را مطابق شرایط و نیازمندی‌های خود بومی‌سازی نمایند. شرایط هر کاربر بسته به اینکه می‌خواهد تاثیر ایجاد شده بر آثار فرهنگی نامحسوس خاص (مانند رقصی خاص، تئاتر و سبک هنری) را ارزیابی نماید یا اینکه یک ارزیابی گسترده‌تر از آثار کووید ۱۹ بر موارد دیگری مانند کتابخانه‌ها، آرشیوها و موزه‌ها یا مکان‌های فرهنگی مذهبی انجام دهند متفاوت است. با این حال، روش ارزیابی مورد استفاده برای همه موارد مشترک است. در این راستا: (۱) خط‌مبنای کار خود را تثبیت نمایید؛ (۲) آثار و ریسک‌ها را ارزیابی نمایید؛ (۳) نیازها و عملیات فوری را تشخیص دهید؛ و (۴) شرایط را پایش نمایید.

توجه: میراث فرهنگی نامحسوس مجزا و منفک از میراث فرهنگی محسوس (قابل یا غیر قابل حمل) نیستند. اگر شکل دوم میراث فرهنگی هم یک جنبه مهم از میراث فرهنگی مورد ارزیابی محسوب می‌شود، همچنان، انجام ارزیابی از میراث فرهنگی محسوس نیز مورد نیاز است (لینک‌های وابسته به این الگو را ملاحظه نمایید)

بخش ۱: اطلاعات مبنا

برای درک آثار، نیاز به یک نقطه شروع برای اندازه‌گیری تغییرات نیاز است که به عنوان اطلاعات مبنا به آن‌ها رجوع شود. گردآوری اطلاعات مبنا برای میراث فرهنگی نامحسوس مشکل است؛ اما، گردآوری اطلاعات کافی برای شروع درک مقیاس تاثیرات امکان‌پذیر است. برای این منظور به موارد ادامه نیاز است:

۱- فهرست انواع مختلف میراث فرهنگی نامحسوس که تحت تاثیر قرار گرفته‌اند شامل موارد زیر را تهیه نمایید:

- آیین‌های اجتماعی-مذهبی (شامل آداب و رسوم، رویدادهای جشن)؛
- صنایع دستی سنتی؛
- رسم و رسومی که به صورت شفاهی اجرا می‌شوند؛
- زبان بومی؛
- هنرهای نمایشی (رقص، موسیقی، تئاتر و غیره)؛
- مشق‌های فرهنگی مرتبط با دنیای طبیعی؛
- موارد دیگر.

۲- شرایط پیش‌آمده را با توجه به مردم تحت تاثیر (جمعیت‌ها، گروه‌ها و اشخاص) و موقعیت جغرافیایی توصیف نمایید. به موارد زیر فکر کنید:

- چه مواد و مصالحی ممکن است مورد نیاز باشند؟
- چه کسانی درگیر هستند؟
- آیا مکان‌های خاصی برای مردم جهت دسترسی به و شرکت در میراث فرهنگی نامحسوس مورد نیاز هستند؟
- آیا می‌توان تغییری در برنامه انجام مناسک و فعالیت‌های مربوط به یک فصل خاص که مطابق تقویم زمانی مذهبی، کشاورزی، فرهنگی یا تحت تاثیر الگوهای مهاجرتی به وجود آورد؟

۳- منابع اطلاعاتی موجود (به عنوان مثال نظرسنجی‌ها، موجودی داده‌های شناسنامه‌ای، سرشماری‌ها، اطلاعات عضویت مربوط به انجمن‌های تخصصی و اطلاعات خبرگان) را شناسایی نمایید که ممکن است به درک شرایط پیش‌گفته کمک نمایند.

۴- در صورت امکان، داده‌های ورودی مالی و درآمد/اطلاعات معیشتی را گردآوری نمایید.

۵- همه ذی‌نفعانی که می‌توانند نقشی در حفاظت از میراث فرهنگی نامحسوس مورد نظر دارند را شناسایی نمایید. در صورت امکان، اطلاعات افراد کلیدی از بین ذی‌نفعان را ثبت نمایید.

برخی از ذی‌نفعان عبارتند از موارد ادامه ولی محدود به آن‌ها نیستند: بنگاه‌های دولتی، سازمان‌های مردم‌نهاد، سازمان‌های متکی بر جوامع، سازمان‌های جامعه محور، اشخاصی که شبکه‌های اجتماعی و ابزار رسانه‌ای برای میراث فرهنگی نامحسوس یا هر موسسه دیگر که اختیار ویژه برای مستندسازی، حفاظت یا پشتیبانی از میراث فرهنگی نامحسوس در اختیار دارند.

۶- ذی‌نفعان ممکن شامل راهبران اجتماعی که می‌توان نقش در تهیه نمودن اطلاعات صحیح و به‌هنگام برای زمان‌های پیش، هنگام و پس از شیوع ویروس داشته باشند را شناسایی نمایید.

احتیاط: اغلب مردم متعلق به جمعیت‌های حاشیه‌ای که درگیر مناسک فرهنگی غیر رسمی و غیر نهادی هستند مورد بی‌توجهی واقع می‌شوند در حالی که بیشترین تأثیرات را از بحران می‌گیرند. در نظر گرفته نشدن آن‌ها از داده‌های آماری به‌طور بالقوه باعث حذف شدن آن‌ها از هر نوع حمایتی در آینده می‌شود.

بخش ۲: تشخیص آثار و ریسک‌ها

در این بخش نیاز است که در مورد تشخیص ریسک‌های ناشی از بحران‌های کنونی و آثار احتمالی که می‌تواند داشته باشند فکر کنید.

توجه: به‌طور معمول، انجام چنین ارزیابی‌هایی متکی است به اینکه قادر باشیم مستقیماً با جمعیت‌های تحت تأثیر صحبت کنیم. در زمان جداسازی و جابجایی محدود به‌طور عمومی، چالش‌های زیادی در خصوص دسترسی‌ها وجود خواهد داشت. این موضوع به‌خصوص برای اجتماعاتی که از اینترنت ضعیفی برخوردارند یا دسترسی به اینترنت ندارند مشکل ایجاد خواهد کرد. در این شرایط، موضوع استفاده از مهارت‌ها و دانش کووید-۱۹ برای تشخیص اینکه چه کسی در معرض است، چه کسی محتمل به آسیب‌پذیری است و چه کسی ممکن است ظرفیت یا توانایی انجام فعالیت فرهنگی مورد نظر خود را داشته باشد دارای اهمیت است. جدول ادامه برای کمک به توصیف آثار به‌طور دائمی می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

۱- تأثیرات کووید-۱۹ در اجتماعاتی که میراث فرهنگی نامحسوس آن‌ها تحت تأثیر قرار گرفته است را توصیف نمایید. آیا گروه‌هایی از مردم هستند که نسبت به بقیه بیشتر تحت تأثیر ویروس قرار گرفته باشند؟

۲- چه مواردی به عنوان عوامل قطع، کاهش یا محدودیت دسترسی به شرکت در آیین‌های فرهنگی، اجتماعی و مذهبی ارزیابی می‌شوند؟ تأثیر قابل ملاحظه بر موارد زیر را در نظر بگیرید:

- سلامتی و تندرستی کارگران ماهر، صنعت‌گران و صاحبان فن؛
- در دسترس بودن مواد خام؛
- دسترسی به محل‌های کار فرهنگی، ماشین‌آلات، ابزار و انبار؛
- دسترسی به بازار و ارتباطات.

در صورت امکان، یک ارزیابی از کمبود درآمد و آورد مالی، وضعیت معیشتی یا هزینه‌های احتمالی تحت تأثیر کووید-۱۹ به عمل آورید. در این زمینه اطلاعات کیفی و کمی را گردآوری نمایید.

۳- آیا هیچ کدام از موارد بالا، خسارتی به میراث فرهنگی نامحسوس وارد نموده است؟

۴- کدام گروه‌های مردمی، جمعیتی، مسئولان و سازمان‌های مردم‌نهاد تحت تأثیر اجرای آیین‌های فرهنگی، مذهبی و اجتماعی قرار دارند؟ در صورت امکان، شمار سازمان‌ها و نوع میراث فرهنگی نامحسوسی که مورد حمایت آن‌هاست را ارائه نمایید.

۵- آیا هیچ کدام از موارد بالا توسط جمعیت‌ها و مسئولان بین‌المللی، ملی و محلی مورد حفاظت قرار گرفته‌اند؟ آیا هیچ کدام از آن‌ها بدون حفاظت مانده‌اند؟

۶- آیا ریسک‌های دیگری هستند که باید مورد ملاحظه قرار گیرند و احتمال دارد بر میراث فرهنگی و نیازهای مردم و جمعیت‌ها تأثیرگذار باشند؟ این ریسک‌ها شامل:

- مخاطرات طبیعی؛
- درگیری‌های مسلحانه؛
- بحران‌های بلندمدت شامل خشکسالی، بحران پناهجویی و جابجایی داخلی.

۷- آیا هیچ نقطه قوت و ظرفیت‌هایی از گروه یا جمعیت مشارکت‌کننده در آیین‌های فرهنگی مورد ارزیابی قرار گرفته است که به‌واسطه آن‌ها بتوانند در بازایی پایدار آن‌ها مشارکت نمایند؟ در عین حال، آسیب‌پذیری‌هایی که باعث محدود نمودن احیا شوند.

جعبه ۱: به‌منظور توصیف تاثیرپذیری، ممکن است به نشانه‌های ادامه رجوع نمایید. این سطوح از تاثیرات حتی می‌توانند برای انجام یک ارزیابی سریع برای تشخیص مشکلات مهم و اولویت‌بندی نمودن فعالیت‌ها مورد استفاده قرار گیرند.

غیرمهم-تاثیر قابل توجهی بر مردم نمی‌گذارد به‌طوری که قابلیت دسترسی و انجام فعالیت‌های آئینی و فرهنگی خود را دارند.

جزئی-تاثیرات کم یا جزئی بر مردمی که قابلیت دسترسی و انجام فعالیت‌های آئینی و فرهنگی خود را دارند. در این شرایط یک اختلال موقتی ممکن است ایجاد شود که با انجام یک عملیات مبتکرانه محلی یا منطقه‌ای بازیابی گردد.

متوسط-بیشتر مردم قابلیت دسترسی و انجام فعالیت‌های آئینی و فرهنگی خود را دارند، اما بعضی از جمعیت‌ها به طور مشخصا تحت تاثیر قرار می‌گیرند. در این شرایط، قطع، خسارت و ویرانی شماری از فعالیت‌ها اتفاق می‌افتد که نیازمند حمایت خارجی برای بازیابی هستند.

زیاد-بسیاری از مردم قابلیت دسترسی و انجام فعالیت‌های آئینی و فرهنگی خود را ندارند. کاهش قابل ملاحظه یا فقدان انجام فعالیت و غیره اتفاق می‌افتد. در سطح ملی، نیاز به حمایت شماری از بنگاه‌های ملی و در صورت امکان بین‌المللی جهت احیا نمودن فعالیت‌ها وجود دارد.

بخش ۳: تشخیص نیازهای فوری و فعالیت‌ها

با کمک مطالب این بخش می‌توان نیازهای فوری را که در صورت عدم ملاحظه نمودن آن‌ها بروز خسارت سریع یا از بین رفتن دائمی میراث فرهنگی نامحسوس می‌شود و فعالیت‌های ممکن جهت کاهش این ریسک را شناسایی نمود. پرسش‌هایی که جهت تشخیص و اولویت‌بندی نمودن این نیازها مورد استفاده قرار می‌گیرند عبارتند از:

۱- نیازهای فوری اولیه مردم تحت تاثیر کدام‌ها هستند؟

۲- در صورت عدم کاهش آثار، آیا ممکن است تاثیرات کووید-۱۹ یا دیگر تهدیدها بر مردم و جمعیت‌هایی که کارهای فرهنگی مورد نظر را انجام می‌دهند افزایش یابد؟

۳- آیا عمل فرهنگی شناخته شده کنونی تاثیری منفی بر جامعه یا محیط زیست برجای می‌گذارد و باید راه‌های کاهش اثرات منفی آن را طی فعالیت‌های کاهنده در پیش گرفت؟ به طور مثال: استفاده از مواد مضر و غیر ایمن برای محیط زیست یا مشاهده مناسک تبعیض‌آمیز سنتی.

۴- برای رفع این نیازها چه عملیاتی و به چه ترتیب اولیاتی باید اتخاذ نمود؟

۵- چه منابع و مشارکت‌هایی برای تامین نیازها لازم است و این منابع از کجا قابل تامین هستند؟

۶- این منابع به چه طریقی قابل دسترسی هستند؟ (تشخیص ملزومات منابع تامین بودجه و منابع انسانی به‌طور قابل ملاحظه‌ای شناس انجام عملیات برای رفع نیازهای تشخیص داده شده را افزایش می‌دهد.)

توجه: به منظور رفع یک‌جانبه‌نگری از اطلاعات، نیازها بر پایه بازخورد و داده‌های گردآوری شده از اعضای مختلف و انجمن‌های مرتبط اولویت‌بندی می‌شوند. به‌علاوه، کاهش ریسک‌های تشخیص داده شده ممکن است تا رفع محدودیت‌های موجود رفت‌وآمدی غیر ممکن باشد

بخش ۴: پایش

این بخش تعیین می‌کند که چطور می‌توانید آثار کووید-۱۹ و دیگر مخاطرات و ریسک‌های ایمنی و امنیتی آینده را پایش نمایید. همچنین مطلب این بخش ملاحظات مربوط به چگونگی جلب مشارکت ذی‌نفعان برای به‌روز نگه داشتن اطلاعات و به اشتراک‌گذاری آن‌ها با کسانی که اطلاعات را برای بازیابی نیاز دارند را در بر می‌گیرد.

۱- تغییرات ایجاد شده در شرایط ایمنی و امنیتی را شامل انتشار کووید-۱۹، نقاط‌مهم شناسایی شده، جمعیت‌ها و فعالیت‌های فرهنگی در معرض خطر شناسایی شده و غیره را توصیف نمایید. این کار می‌تواند وضعیت سیاسی-اجتماعی، ایجاد رعب و وحشت در اجتماعات و فعالیت‌های فرهنگی تحت تاثیر شایعات و فرضیات مربوط به کووید-۱۹ را ثبت نماید. در صورت امکان، در صورت امکان، شرایط موجود را به‌صورت هفتگی مورد مرور و بازبینی قرار دهید.

۲- وضعیت احتمالی تاثیرپذیری ذی‌نفعان با وضعیت آشکار شده شیوع ویروس پایش نمایید. برای ارزیابی نمودن تاثیرات احتمالی، یک بازدید ماهانه از موارد زیر به‌عمل آورید:

- روی داده‌های محلی و جهانی؛

- سیاست‌ها و تعهدات؛
 - تغییرات فصلی؛
 - الگوهای مهاجرتی؛
 - روی داده‌های مذهبی و فرهنگی، تقویم‌ها، جشن‌ها و غیره.
- ۳- پایش نماید ذی‌نفعانی که تحت تاثیرات منفی شیوع ویروس قرار گرفته‌اند چگونه در طول زمان درگیر میراث فرهنگی نامحسوس شده‌اند. وضعیت را به صورت ماهانه بازبینی نمایید.
- ۴- شبکه‌ها، موسسه‌ها، مراکز ارتباطی که در حال پایش نمودن تاثیرات فعالیت‌های هماهنگ‌شده و تلاش‌های صورت‌گرفته شده هستند را شناسایی نمایید.
- ۵- یک نظرسنجی از برنامه‌ها و مجوزهای موجود برای پشتیبانی از متولیان فرهنگی، هنرمندان و سازندگان صنایع دستی در طول دوران شیوع کووید-۱۹ و پس از آن به‌انجام رسانید.
- ۶- عناصر میراث فرهنگی نامحسوسی که از معیشت افراد درگیر حمایت نموده و به وضعیت روانی-اجتماعی آن‌ها کمک می‌نمایند را در طول مدت‌زمان همه‌گیری کووید-۱۹ و پس از آن تعیین نمایید.

{۱} منظور از میراث فرهنگی نامحسوس "عبارات سنتی یا زنده‌ای که از اجداد و نیاکانمان به ارث برده‌ایم و به دست نوادگان ما رسیده‌اند مانند سنن شفاهیمانند آداب و رسوم، هنرهای نمایشی، آئین‌های اجتماعی، تشریفات مذهبی، رویدادهای جشن، فنون و آداب و رسومی که با طبیعت و کیهان ارتباط دارند و دانش و مهارت‌هایی که صنایع دستی سنتی را تولید می‌نمایند" (یونسکو ۲۰۰۳).

میراث غیر محسوس نه تنها سنت‌های به ارث رسیده را شامل می‌شود بلکه مناسک و آداب و رسوم گروه‌های فرهنگی مختلف را نیز در بر می‌گیرد. علاوه بر این، مفهوم میراث فرهنگی نامحسوس، راه انتقال و تغییر شکل دانش (سنن، مهارت‌ها و رسوم) بین نسل‌ها و جمعیت‌ها را نیز پوشش می‌دهد. مهم‌تر از همه، مفهوم مورد اشاره، پایه در جامعه دارد، به عنوان یک میراث بین مردم و جوامعی که آن‌ها را به وجود آورده‌اند، حفظ نموده‌اند و منتقل نموده‌اند از ارزش برخوردار است، (یونسکو)

آماده شده در همکاری با شبکه فارغ‌التحصیلان مرکز بین‌المللی مطالعات حفاظت و احیای میراث فرهنگی (ICCRROM) - گروه کمک‌های اولیه میراث فرهنگی. اعضای تیم: آپارنا تندون^۱، مقنا گوپال^۲، یاسمین هاشم^۳ و هلن مک کراکن^۴

۱- Aparna Tandon
۲- Meghna Goyal
۳- Yasmin Hashem
۴- Helen McCracken